

Politični pregled.

Položaj. — Po več tedenskih pogajanjih in posvetovanjih ter neštevilnih avdijencah političnih voditeljev obeh ministrstev se je po posredovanju ministra zunanjih del, grofa Goluchowskeva. in skupnega finančnega ministra pl. Kallaya vendar posrečilo, da se je nagodbena kriza poravnala, in da se je med avstrijsko in med ogrsko vlado dosegel kompromis. To je zasluga cesarja samega, kateri je vplival, da so se začela nova pogajanja mej vlado tudi tedaj, ko sta že oba ministrska predsednika bila prepričana, da ostanejo brez uspeha. Poročila o vsebini kompromisa so seveda različna. Danes je težko presoditi, je-li na njih kaj resničnega, ali ne. Avstrijski vladi naklonjeni listi pravijo, da v boju mej Thunom in Széllom ni bil nihče premagan in da ni nihče zmagal. Ti listi trde, da je pri nagodbeni krizi šlo za to, da bi avstro-ogrski banki dani privilegij ne trajal dlje, nego med Cislitvansko in med Ogrsko sklenjena carinska in trgovinska pogodba. Prvotno pravijo ti listi, da je bilo dogovorjeno, naj se carinska in trgovinska pogodba sklene do l. 1904, bančni privilegij pa naj se podaljša do l. 1910, in naj se zagotovi popolna enakopravnost obeh državnih polovic pri banki za to celo dobo, tudi za slučaj, če bi mej Cislitvansko in mej Ogrsko prišlo do carinskega boja. Ako je bilo res to bistvo zahtev Thunove vlade, potem je ta nekaj uspeha dosegla, ali s tem še nikakor ni rečeno, da je vspeh dovoljen. Z nasprotne strani se namreč čuje mnenje, da Széll v bistvu od svojih zahtev ni prav nič odnehal. Po teh zagotovilih noben ogrski politik niti mislil ni na to, da bi mogla banka ostati skupna tudi še potem, ko se raztrga carinska in trgovinska pogodba z Ogrsko, in se vsled tega vse, kar je Széll privolil, samo formelne vrednosti. Széll je za svoje koncesije si najprej zagotovil privoljenje Kosutha, in to je dokaza dovolj, da ni odnehal v bistvu čisto nič. Po teh zatrdilih je bilo Széllu poglavitno na tem, da se nagodba potom ogrskega parlamenta samostojno uveljavi, da da se ogrski zagotovi enakopravnost pri banki za toliko časa, dokler obstoji carinska in trgovinska zveza mej Cislitvansko in Ogrsko in končno na tem, da poneha ta zveza ravno tedaj, kakor potečeta trgovinski pogodbi z Nemčijo in Italijo, da bi imela Ogrska pri njih obnoviti popolnoma proste roke, in bi jih mogla eventualno obnoviti samostojno ter brez ozira na Cislitvansko in Ogrsko raztegniti do leta 1907., ker se tako laglje pripravi za gospodarsko ločitev. Nam se zdi, da so te navedbe kolikor toliko utemeljene, in da ima ogrska veliko več vzrokov, biti zadovoljna z nagodbenim kompromisom, nego jih ima Cislitvanska, če tudi je finančnemu ministru Kaizlu zagotovljeno baronstvo.

Kaj sedaj. — Način uveljavljanja nagodbe z Ogrsko je sedaj določen. Nagodba se uveljavi s § 14. S tem je vsaj začasno dognano jako težavno vprašanje, in vlada ima v toliko proste roke, da lahko poskusi rešitev tistega notranjepolitičnega problema, kateri je državo našo tako razrukal, da se more vladati samo absolutično. Nekateri menijo, da poskusi vlada rešiti jezikovno vprašanje za Češko s pomočjo § 14. in da začetkom septembra skliče državni zbor. Če bi Nemci nadaljevali obstrukcijo, bi vlada poslala drž. zbor zopet na počitnice in zopet vodila vso državo s § 14. Čuje se pa tudi mnenje, da je cesar mej zadnjo krizo, posvetuje se z odličnimi voditelji vseh strank, prišel do mnenja, da bo drž. zbor funkcijoniral, ako vlada odstrani jezikovne naredbe in jih nadomesti z jezikovnim zakonom — in da je tudi že gotovo, da vlada samo še nagodbo in jezikovni zakon uveljavi potem pa odstopi. Vederemo.

Moravska pravna komisija. — Moravski deželni zbor je — kakor smo poročali — že lani izvolil permanenten odsek, kateri naj določi pogoje porazumljenju Nemcev in Čehov na Moravskem, da bi se sklenil narodnostni mir. Ta odsek

ni še ničesar dosegel, kar je popolnoma umevno. Nemcem gre za to, da ohranijo gospodstvo nemške manjšine nad češko večino, a Čehi v tako spravo nečejo privoliti. Zdaj, ko so Nemci s svojim binkoštnim programom pokazali, kake naklepe imajo glede Moravske, hočejo Čehi narediti konec celi pravni komediji in izstopiti iz permanentnega pravnega odseka.

Ogrska. — Državni zbor se je sešel v sredo dne 14. junija, in vlada mu je predložila nagodbene predloge. Pričakuje se, da se razprava o njih dožene že tekom jednega meseca.

Francija. — V ponedeljek je odstopilo oportunistično ministrstvo Dupuy, ker mu je parlament izrekel nezaupnico. Povod je bil prav malenkosten. Pri dirki v Auteuilu so monarhistični aristokratje uprizorili napad na prezidenta republike. Radi tega so socialni demokratje in radikali dne 11. t. m. uprizorili veliko republikansko demonstracijo. Ker je prišlo do necih manjših rabuk, pri katerih je policija baje jako brutalno postopala, so socialisti spravili vso stvar v zbornico. Tu so se združile vse republikanske stranke in porabile lepo priliko, da odstranijo Dupuya, katerega že dlje časa niso marale, češ, da v vseh zadevah, ki so v zvezi z Dreyfusom ne postopa pravilno, in da napeljava vodo na mlin generalnega štaba in v tem na mlin monarhistov.

Italija. — Nemško pobalinstvo, ki je v državnem zboru avstrijskem takorekoč ubilo ustavno vladanje, posnemajo sedaj tudi še drugod. Skrajna levica v italijanskem parlamentu tira že nekaj dnij obstrukcijo, da prepreči sprejetje tistih političnih predlog, s katerimi bi vlada rada utesnila društveno pravo in tiskovno svobodo. Laški radikali obstrujirajo doslej dostojno samo z dolgimi govori in brezštevilnimi glasovanji po imenih in to le pri razpravi o rečenih političnih predlogah, drugače ne. Bržčas pa bodo začeli tudi s škandali in sicer, če se postri opravi, kakor je nasvetoval posl. Sonino.

Obrtnija.

Zakon o obrtnih sodiščih.

Kanonik Kalan je v zadnjem zasedanju dež. zbora kranjskega sprožil vprašanje o ustanovitvi obrtnih sodišč na Kranjskem. Vsled tega predloga je dež. zbor naročil dež. odboru, da prestudira to vprašanje in poroča o njem dež. zboru. Ker je stvar prišla po zaslugi kanonika Kalana v tek, je upati, da se tudi dožene in zategadelj je morda umestno, če izpregovorimo nekoliko besed o zakonu, o obrtnih sodiščih s posebnim ozirom na pravice in na dolžnosti predsednikov.

To se nam zdi toliko večje važnosti, ker utegnejo postati obrtna sodišča velicega pomena za vso obrtnost, v prvi vrsti seveda za industrijo, in ker imajo eminentno socialnopolitične naloge rešiti. Institucija sama je v naši državi še v povojih, ali nje jedro je zdravo, in zato smemo pričakovati, da se hitro uživi.

Predsednik obrtnega sodišča zamore postati vsak obrtnik in industrialec, ki je samosvoj in star vsaj 30 let, kajti prisledniki se izvolijo izmeje kroga interesentov. Zakon določa tudi povsem natančno, v katerih slučajih sme izvoljenec prisledništvo odkloniti, in ti slučajji so prav redki, sicer pa mora izvoljenec prevzeti poverje-

ni mu mandat. Že osebni interes veleva torej dotičnim obrtnikom in industrialcem, da se seznanijo s pravicami in dolžnostmi predsednika obrtnega sodišča, ker dotičnega mandata v obče ne morejo odkloniti. To je pa tudi moralna dolžnost obrtnikov in industrialcev napram stanu, čigar zastopniki postanejo, kajti to je nepobitna istina. Ako naj bo uspeh obrtnih sodišč tudi pri nas tako ugoden in srečen, kakor je v Nemčiji, je to v prvi vrsti odvisno od predsednikov, od tega, kako bodo izvrševali svojo nalogo. Čim vestnejše bodo prisedniki obrtnih sodišč pripravljani na svojo nalogo, s čim večjo vnesmo se jej bodo posvetili, kolikor bolje bodo razumevali socialnopolitično tendenco cele naprave, toliko večji bode njih vpliv na judikaturu obrtnih sodišč toliko večja bode korist, ki jo bodo od obrtnih sodišč imeli interesentje — in ne samo delodajalci, nego tudi delojemalci — v toliko popolnejši meri se izpolnijo upanja, ki jih gojimo glede delovanja obrtnih sodišč.

Kakor smo že rekli, so obrtna sodišča pri nas še v embrijonalnem stanju, dasi obstoji že iz l. 1869. zakon o obrtnih sodiščih. Vzrok tej gotovo začudenju vzbujajoči okolnosti je dejstvo, da navedeni zakon ni zadobil nikdar praktične veljave. Zgodilo se je to v prvi vrsti vsled uprav nevrjetne brezbriznosti merodajnih faktorjev, to so vladni krogi, kateri niso imeli nikacega smisla za veliki socialnopolitični pomen te naprave. Komaj se je zakon začel sklepati, so se vladni krogi postavili na najozkosrčnejše fiskalno stališče in so menili, da je pred vsem zavarovati državno mošnjo vsacega izdatka. In res se jim je posrečilo izposlovati določbo, da se stroški za obrtna sodišča ne smejo naložiti državi.

S tem je bil zakon v naprej pokopan. Če ne prevzame stroškov za obrtna sodišča država — kdo naj jih potem pokriva? Kakor vselej, kadar je treba državi odvzeti kako breme, tako se je reklo tudi v tem slučaju. Stroške za obrtna sodišča naj plačujejo dotične občine, koder se obrtna sodišča ustanove. Ker pa občine tega bremena niso hotele prostovoljno prevzeti, prisiliti jih pa ni mogoče, je vsa stvar že ob rojstvu takorekoč v vodo padla. V celi državi se je našla samo jedna občina, ki je prevzela stroške za obrtno sodišče. To je mestna občina Bielsko v Šleziji. Velika in bogata mestna občina Brno je za obrtno sodišče dovolila samo skromen prispevek, a za ustanovitev obrtnega sodišča za kovinsko in strojno industrijo, ki je bilo ustanovljeno l. 1877., se je zahvaliti jedino-le dunajski trgovski in obrtni zbornici. Za časa veljavnosti prej navedenega zakona je bilo v celi naši državni polovici ustanovljenih samo štiri obrtnih sodišč dunajsko, brnsko, bielsko in liberško, a izmej teh ni liberško (Liberce na Češkem) sploh nikdar začelo funkcionirati, ker je prišlo takoj pri volitvi prvega predsednika in njegovega namesnika do razpora, ki se ni dal poravnati. Nasprotno pa je Nemčija uprav preprižena z obrtnimi sodišči, in je l. 1895. tamkaj z velikim uspehom funkcioniralo 275 obrtnih sodišč.

Toda zakon iz l. 1869. ni imel samo to napako, da je vse stroške obrnega sodišča odvalil od države. Zakon je bil tudi v drugih ozirih pomankljiv. Sosebno je ustanovitev in razvoj obrtnih sodišč ovirala zakonova določba o fakultativni pristojnosti teh sodišč, ki so bila kompetentna, samo če sta se obe prepirni stranki prostovoljno podvrgli njegovi judikaturi. Velika ovira in nevidnost je bila nadalje določba, da se obrtnim sodiščem prav najvažnejši atributi sodišč niso priznala:

Nihče ni bil vezan odzvati se enostranskemu povabilu obrtnega sodišča, priče in izvedenci so prišli, samo če so hoteli iz lastne volje; obrtno sodišče ni imelo pravice, zapriseči priče in izvedence, a če je bilo to potrebno, je moralo obrtno sodišče naprositi navadno sodišče, da stori, kar je nasprotovalo prvem pogoju za uspeh strokovnega sodišča hitri judikaturi. Obrtna sodišča so bila nadalje kompetenta razsojati samo v prepirih mej strankami, ki so imele tovarniški značaj, dočim so bila rokodelska podjetja v naprej izključena, kar je naravnost neumno, kakor je dunajska trgovska in obrtna zbornica opetovano povdarjala.

V novem zakonu o obrtnih sodiščih z dne 27. novembra 1896. l. je ta pomankljivost odstranjena, storila se je pa druga napaka, določilo se je namreč, da volijo vsi delodajalci skupno v enem volilnem razredu, ne glede na to, če so industrialci ali rokodelci. To je na škodo tako industrialcem, kakor tudi malim obrtnikom, pravše rokodelcem. To je pač ob sebi umljivo, in tega tudi ne bo nihče tajil, da tovarnar in strokovnjak-sodnik v prepirih mej rokodelci, kakor rokodelci ni zmožen razsojati o prepirih, ki so nastali v tovarnah; tovarnar ne pozna specifičnih razmer rokodelčevih, kakor rokodelci ne pozna specifičnih razmer tovarnarjevih, ne jeden ne drugi ne moreta biti strokovnjaka v zadevah zunaj svojega delokroga, in je vsled tega oškodovano poglavitno načelo, na katerem sloni institucija obrtnih sodišč, da naj bodo prisedniki strokovnjaki, naj preporne zadeve razsoja strokovnjak.

Ni se torej čuditi, če zahtevajo tako rokodelci kakor industrialci, naj se jih loči v dva volilna razreda, in ta klic tudi ne bo utihnil, dokler se tej želji ne ustreže. To se lahko zgodi, ne da bi se moral ves zakon predrugačiti, kakor kaže vladna naredba glede obrtnega sodišča v Bielskem. Vlada je namreč v okviru sedanjega zakona odredila, da je pri obrtnem sodišču v Bielskem vse interesente razdeliti na tri skupine: v prvo skupino spadajo veleindustrialci, v drugi skupini mali obrtniki, v tretjo skupino pa spadajo trgovci. Tudi v Brnu in v Libercu se je v tem oziru uredilo primernejše nego določa sam zakon, dočim je vlada na Dunaju razdelila interesente po branšah, tako da volita tovarnar, ki izdeljuje stroje, v istem volilnem razredu, kakor najmanjši ključavničarček, namesto da bi bila interesente razdelila v industrialce in rokodelce.

(Dalje sledi.)

gospodarske, obrtniške in národne.

izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemanje za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemanje pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (insertate) vzprejemlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 23. junija 1899.

Politiški oddelek.

Brnški tkalci.

Hauptmannove pretresujoče igre „Tkalci“ se spomni vsakdo, ki jo je videl in ki sedaj opazuje veliki štrajk brnskih tkalcev. Že nad mesec dni štrajka v Brnu 12.000 tkalcev in predilcev. Povod njihovemu gibanju ni zahteva, naj se jim zviša mezda. Tekstilna industrija se nabaja sicer v dobrih razmerah, tako da se lahko reče, da cvete, a dasi imajo podjetniki lepših dohodkov, kakor kdaj poprej, vendar delavci ne zahtevajo, naj jim prepuste direktno nekoliko tega čistega dobička. Tudi v bodoče se hočejo tkalci in predilci zadovoljevati s tedensko mezdo 2 do 7 gld. ter zahtevajo samo, naj se delavni čas od 12 ur na dan skrči na 10 ur. In tudi v tem oziru so štrajkujoči delavci skromni, ker so pripravljeni, odpovedati se tistemu „odmoru“, ki ga imajo sedaj tako, da bi se z uvedanjem deseturnega delavnika v resnici skrčil delavni čas samo za $3\frac{3}{4}$ ure ne teden. Delavci trde, da bi to skrajšanje časa nikakor ne uplivalo na množino in kakovost izdelkov, ker bi zvišana intenzivnost in skrbnost bogato nadomestili podjetnika tiste $3\frac{3}{4}$ ure, katere bi izgubil na teden povrh pa bi podjetniki nekaj prihranili pri razsvetljavi. Tehtnost teh argumentov delavcev potrjuje skušnjava pri tistih treh brnskih firmah, pri katerih je bil deseturni delavnik že uveden. Delavci so šli v začetku še dlje in so zahtevali, naj se deseturni delavnik uvede samo za poskušnjo, za dobo jednega leta, v katerem času se podjetniki sami prepričajo, da bi jim taka utesnitev delavnega časa prav nič ne škodovala.

Ako se brnski delavci v času, kateri je prav ugoden za gibanje za zvišanje mezde, ne potegujejo za to, da bi dobili večji zaslužek, nego da se jim skrajša delavni čas, potem mora to imeti zanje večji pomen, kakor ga izražajo besede „ $3\frac{3}{4}$ ure na teden manj dela.“ Pomen teh besed, pomen te zahteve se spozna šele iz razmer,

ki vladajo v tovarnah brnških industrialcev imajo še jako daleč do tja, da bi podjetnike mogli prisiliti k spoštovanju delavske organizacije. Take razmere so dosegli pač angleški delavci, a v Brnu se vidi zdaj boj za golo eksistenco. Fakta, katera navajajo štrajkujoči delavci v spomenici, ki so jo v tisočih izvodih razdelili po Brnu in razposlali po svetu, fakta, o katerih resničnosti ni nobenih dvomov, govore strašen jezik. Iz te spomenice je razvidno da večina brnških delavcev ne živi v mestu. V tovarne prihajajo iz okoliških vasij, ki so včasih oddaljene celo do šest ur. Polovico pota naredo peš, tako da imajo na dan šest ur peš-hoda in najmanj ur dela. To je blagoslov, s katerim je današnja družba osrečila delavski stan! Pozno zvečer prihajajo ti siromaki domov, a že ob štirih, ob petih, da, tkalci v Kobežicah, Milešovicah in Lovčičku morajo celo ob dveh zjutraj vstajati, da ne zamude vlaka in da pridejo pravočasno v tovarno.

Večina so to ženske, katere vidijo svoje otroke samo ob nedeljah a le po dnevi. Drugi, kateri stanujejo še dlje, žive ves teden v Brnu in spe v zadohlih in nesnažnih prenočiščih. V teh prenočiščih spe moški, ženske in otroci skupaj, do deset in več oseb leži v jedni sobi, mnogo jih leži na revnih slamnatih tleh, a v posteljah ležeta navadno dve osebi skupaj, a dostikrat je tudi tako urejeno, da leže delavec, ki je delal po noči, v še gorko posteljo, katero je zapustil ravnokar njegov tovariš. Število bolnih je tako, da se je kar čuditi in slučajni tuberkuloze osvetljujejo se razmere ter kažejo, da so uprav grozne.

Deseturni delavnik naj zagotovi delavcem za jedno uro daljši počitek in daljše spanje in naj utesni čas bivanja v okuženem tovarniškem zraku; omogoči naj materam, da bi svoje otroke videli tudi po dnevi in ženam, da morejo priti še po dnevi domov. Tovarnaji pravijo, da se jih hoče s tem upreči v jarem delavcev. Ni treba, da bi bil človek socialist in vendar spozna, da je ščitavanje tovarnarjev neopravičeno in smešno. Bilo bi smešno tudi, če bi bila resnična trditev podjetnikov, da je uve-

denje deseturnega delavnika v današnjih gospodarskih razmerah nemogoče. Podjetniki so se s temi ugovori oglašali, ko je bil uveden v Avstriji normalni delavnik in oglašali so se ž njimi sploh pri vsaki priliki, kadar je prišlo na dnevni red kako socialno-politično vprašanje naj bi se bilo rešilo parlamentarnim ali izvenparlamentarnim potom. Ravno tako brez vrednosti je ugovor, da delavni čas pri nas ne sme biti krajši, kakor je v Nemčiji, ker se s tem nikakor ne zmanjša konkurenčna sposobnost industrije, ako se utesni delavni čas, in ob enem zviša delavska sposobnost, kar se ne samo po trditvi delavcev, nego tudi po trditvi odličnih praktikov in teoretikov vselej zgodi, ker je drug od drugega odvisen. Pravo sklicevanje na inozemstvo je jako slaba opora podjetniškega stališča, zakaj neprimerno višji standard of life in krajši delavnik je angleške in tudi nemške delavce strokovno povzdignil na višjo stopinjo in ni čisto nič zadrževal angleške tekstilne industrije pri nje prizadevanju, zavladati po vsem svetu, niti nemške jej delati konkurenco.

Nečemo preiskavati, kakšen vpliv imajo na podjetnike resnični gospodarski razlogi in koliko jim narekujejo njih postopanje lakomnost in domišljavost. Tudi ne bomo tukaj pretresali vprašanja, ki se vsakemu nepristranskemu opazovalcu, bi-li ne bilo bolje, da so podjetniki začasno, za dobo enega leta, dovolili delavcem deseturni delavnik, kakor da so izzvali štrajk, ki je spravil brnsko tekstilno industrijo v največjo trgovsko in finančno kalamiteto, ne glede na to, da je izguba na delavnih urah vsled štrajka že sedaj veliko večja, kakor bi bila, da so podjetniki dovolili deseturni delavnik. In tudi izid štrajka zdi se nam nevažnim z ozirom na okolnost, da se je v Brnu prvič dvignilo delavstvo, in da so začele se gibati sile, o katerih politiki te države niso hotele doslej ničesar vedeti, in na katerih želje se je doslej odgovarjalo vedno le s posmehom in s preziranjem.

Ako hočemo spoznati pravi pomen brnskega štrajka je treba pregledati izkaze o darilih, katera vsak dan priobčuje socialno-demokratska „Arbeiter Zeitung“. V njih je izkazanih že nad 30.000 gld. za podporo štrajkujočih delavcev. Teh tisočakov pa niso darovale „ugledne firme“ ampak revni delavci in še revnejše delavke, kateri so si svoja krajcarska darila v pravem pomenu besede pritr-gala od ust. A ker je štrajkujočih delavcev kar 12.000 in ker tudi štrajkanja vajeni tkalec potrebuje vsaj goldinar na teden in nekaj kilogramov kruha, naložilo si je organizovano delavstvo poseben davek, vsak organizovan delavec plačuje na teden pet krajcarjev za štrajkujoče brnske tkalce in to ne glede na mezdo, katero ima. Imovitejše strokovne organizacije zvišujejo še ta prispevek s prostovoljnimi darili. Železničarji na prvo so darovali za brnske sužnje še posebej 1000 gld.

Ni-li ta požrtvovalnost delavcev podpora trpečih brnskih tkalcev v naši državi, kjer strankarstvo, blazen šovinizem in zavist zastrupljajo vse življenje uprav idealna? Čestokrat se čuje, da so avstrijski narodi izgubili

vsak smisel za celo skupnost. To očitjanje ni povsem neutemeljeno, ali brnski štrajk kaže, da v delavskih vrstah ta smisel ni izginila.

Glasila velikih podjetnikov se ne menijo za ta štrajk „Economist“ v „N. Fr. Presse“ še ni črhnil o njem, da si je ta štrajk jeden največjih v naši državi in dasi ima industria škode kar 80 do 10.000 gld. na dan. A naj si ti zagovorniki kapitalizma tudi maše ušesa, fakta vendar ne utaje, da se je v delavstvu pojavila tako inpozantna solidarnost, da v naši državi kaj tacega še nismo učakali. Delavci rede petdeset tisoč ljudi štrajkujočih delavcev in njih rodbine že poldrugi mesec, to je dejstvo, ki ga ne spravijo s sveta vsi nemški šmoki.

Kako vse drugače delajo angleški listi. Vsi angleški listi, začenshi od konservativne „Times“ do radikalnega „Daily Chronicle“ poročajo o štrajkih popolnoma nepristransko, dočim pri nas veliki nemški listi niso o njem priobčevali nič druzega kakor bulletine, ki so jim jih dopošiljali podjetniki, brns i vodilni nemški list pa je grdo opisoval stiskovno delavsko organizacijo, ker je poslala 25.000 mark štrajkujočim delavcem, in jej očital, da je — izdala nemštvo.

Izid brnskega štrajka je negotov. Naše simpatije so odločno na strani brnskih delavcev in te simpatije izvirajo, dasi nismo patentirani prijatelji socialnega gibanja delavskih stanov, iz spoznanja, da se bore brnski delavci za pravično stvar, katere samo tirolski naš trgovinski minister Dipauli neče priznati kot tako ter je v posmeh vsem krščanskim in socialnim načelom zaklical židovskim oderuhom brnskimi „Aushalten“!

Politični pregled.

Notranji položaj. — V notranji politiki je zavladata poletna tišina. Politiki, merodajni in nimerodajni so odšli na letovišča ali se pripravljajo na odhod. S tem, da je vlada z Ogrsko dogovorila nagodbni kompromis, je opravljeno najvažnejše delo. Vlada ima zdaj proste roke in vsaj za nekaj časa lahko čaka. Zatrjuje se, da se hoče sedaj lotiti rešitve jezikovnega vprašanja in sicer na ta način, da jezikovne naredbe za Češko in Moravsko nadomesti z jezikovnim zakonom. Taka enostranska rešitev jezikovnega vprašanja bi bila za nas Slovence sploh zlasti pa za zunajkranjske naše rojake usodnega pomena, žal, da se bržčas izvrši.

Državni zbor. — Vlada namerava meseca septembra ali oktobra sklicati državni zbor in mu predložiti nagodbene predloge v naknadno odobrenje. V to se bo morala porazumeti z večino in si dobiti gotovost, da bo večina za te predloge glasovala. Porazumeti pa se bo morala tudi z nemško manjšino, kajti ta ima moč, da prepreči rešitev cele zadeve. Kako si vlada pomore, ni mogoče uganiti, zlasti ne z ozirom na dispozicije mej nemškimi obstrukcionisti. Slednji so pri nadobnem kompromisu izgubili veliko bitko. Upali so, da se kompromis ne doseže in da pade Thun. To se ni zgodilo. Nagodba se uveljavi s § 14. in Nemci, ako nečejo kapitulirati, morajo zastaviti vse svoje sile, da preprečijo naknadno odobrenje nagodbe. To tudi bržčas store. Radikalci in nemški nacionalci hočejo poskusiti še veliko več. Kakor se čuje, bodo poskusili preprečiti izvolitev delegacije. Siloma to lahko store, ako namreč s silo preprečijo glasovanje, v katerem slučaju bi

korne nemškemu narodu, ker jih ta potrebuje za svojo kupčijo in za to, da veže nemštvo z nemškimi kolonijami doli v Anatoliji. Tisti časi, ko je Bismarck zatrjeval, da ves Balkan za Nemčijo nima toliko vrednosti, da bi zanj žrtvovala le jednega samega pomoranskega grenadirja so že davno minuli. Nemčija hoče postati svetovna država in to postane šele sedaj kadar zadobi šist in zavlada če ne direktno pa indirektno doli v balkanskih krajih.

In Madjari? Kdo je tako kratkoviden, da ne spozna njihovih ekspanzivnih namer. Madjari silijo z vso močno proti jugu, da razširijo meje svoje države, da se s pridobitvijo novih pokrajin utrde svojo moč in zagotove novih virov gospodarskemu blagostanju.

Ker vedo, da bi imeli v državi, h kateri bi pripadali Srbi in Hrvatje težavno stališče, zato se trudijo na vso moč, da pomadjarijo Slovane in Rumune, zato zastavljajo vse svoje sile, da zlomijo moč hrvatskega in srbskega naroda in pri tem jih krepko podpira sedanji avstrijski sistem, ki je po Milanu Srbijo ostavil tako, da je vsemu svetu samo še v posmeh, v Bosni pa dela na to, da prepeči vsako narodnopolitično gibanje, kar je zopet na korist le Nemcem in Madjarom.

Namesto, da so se Srbi in Hrvatje porazumeli, namesto, da bi opustili mejsebojna izzivanja in so složni in jedini lotili dola, da duševno in materielno povzdignejo svoj narod, se rujejo in koljejo mej seboj, v tem ko Madjari Nemci postavljajo stebre svojemu mostu do Soluna.

Slovani na jugu smo v veliki nevarnosti, da brezumni šovinisti, te nevarnosti niti ne vidimo in se zanjo ne zmenimo, nego se bijemo mej seboj ter si tako sami kopljemo grob.

Politični pregled.

Državno gospodarstvo. — Dne 27. junija je obelodanjena na temelju § 14. izdana cesarska naredba, s katero se pooblašča vlada, pobirati tudi v drugi polovici tekočega leta davke in davščine in pokrivati državne izdatke z njimi. Zajedno se je pooblastil finančni minister, najeti 20 milijonov posojila v investicijske namene.

— **Avstro-ogrsko banka.** — Generalni svet avstrijske banke je odobril mej cislitvansko in mej ogrsko vlado sklenjeni dogovor glede podaljšanja bančnega privilegija. Nemške politične stranke so se zelo trudile, da bi spravile banke v nasprotje z vlado in dosegle, da bi se banka uprla uveljavljenju bančnega privilegija s § 14. ali ves njihov trud je bil brez vspeha.

† **Kardinal, Schönborn,** nadškof praški, najstarejši avstrijskih kardinalov ne po starosti nego po letih, odkar nosi kardinalski škrlat in voditelj avstrijskega episkopata je te dni po kratki bolezni umrl v Falknovu na Češkem.

Srednja stranka. — Zadnje dni je vse avstrijsko časopisje pretresalo vprašanje o ustanovitvi srednje stranke. Govorilo se je, da nemška katoliška ljudska stranka se hoče ločiti od desnice in združivši se z nemškimi socialci ustanoviti novo formacijo parlamentarnih strank. V obče ni nihče dvomil

o tem projektu, ali kmalu se je izkazalo, da nemška katoliška ljudska stranka ni s to idejo v nobeni zvezi. Njen duševni oče je razupiti židovski žurnalist Bresnitz plem. Židačov, ki je bil dolgo let oproda srbskega razkralja Milana, sedaj pa je iztiran iz Srbije in tudi iz Zemuna, vsled česar se je obrnil na Dunaj, da tam poskusi svojo srečo. Poskusiti jo je hotel z ustanovitvijo časopisa, kateri naj bi služil srednji stranki. Tla je pripravil s tem, da je obelodanil že v zadnji številki omenjeno in poljskemu poslancu Rutowskemu pripisano brošuro, v kateri je plediral pot psevdonomom „polnischer Staatsmann“, za sporazumljenje mej Poljaki in Nemci. Bresnitzev načrt se je pravočasno razkril in ni se raj več povoda, baviti se s to zadevo.

Ogrska. — Razprava o nagolbi gre v poslanski zbornici jako hitro od rok. Razen Košutove stranke glasujejo vse frakcije z vlado. Generalna debata je bila že v soboto končana. V ponedeljek se je začela specialna razprava. Vlada računa, da bodo vse predloge že prve dni meseca julija parlamentarno odobrene, in je prav verjetno, ker resnega, ne le akademičnega odpora proti njim sploh ni.

Balkan. — Vsled energičnega posredovanja grofa Goluchowskega je turška vlada obljubila poskrbeti, da Arnavtje ne bodo več občenemu miru nevarnih napadov uprizarjali. Koliko je vlada storila, da to svojo obljubo izpolni, je pač težko uganiti. Srbija ne veruje, da bi Arnavtje mirovali in zato je ob turški meji nastanila več bataljonov vojaštva.

Rusija. — Vsled ukaza ruskega cesarja je vlada sestavila posebno komisijo, karera ima nalogo proučiti, če bi se ne dala deportacija v Sibirijo odpraviti in nadomestiti z drugo kaznijo. Ta korak ruskega carja kaže novič njegovo ne-navadno človekoljubnost.

Francija. — Po daljši jako nevarni krizi je dobila Francija novo ministrstvo. Sestavil je novo vlado ugledni politik Waldeck Rousseau. V svoje ministrstvo je sprejel dva socialna demokrata, kar je vzlovoljilo zmerne republikance, povrh pa je vojno ministrstvo poveril generalu Gallifetu, kar je zopet razdražilo socialne demokrate. Razni oportunisti in socialni demokratje so izstopili iz klubov, katerim so sedaj pripadali vsled česar se je republičanska večina v parlamentu močno skrčila. V ponedeljek se je nova vlada predstavila zbornici. Ta je vladi izrekla zaupanje samo z večino 26 glasov iz česar se sklepa, da temu ministrstvu ni sojeno daljše življenje.

Italija. — Vsled obstrucije skrajne levice je vlada oni teden poslala parlament za nekaj dnij na počitnice in je svoje politične predloge glede ustanovitve tiskovne in društvene svobode uveljavila s kraljevskim dekretom. To je opozicijo silno razburilo, in začela je takoj v sredo strasten boj proti vladi, katerega izid utegne za ministrstvo Pelloux postati neugodno.

Nemčija. — Nemška vlada je dosegla občuten poraz. Njena predloga, imenovana „Zuchthausvorlage“, ki je imela, udušiti kvalicijsko svobodo delavcev in mučiti socialnodemokratsko stranko, je bila v drž. zboru odklonjena.

Zakon o obrtnih sodiščih.

(Dalje.)

Zakona o obrtnih sodiščih § 19. določa, da ima prepirna stranka pravico odkloniti prisednika, ako navede dokaze, da ne more v dotičnem sporu biti popolnoma nepristranski. Ako dotični prisednik strankinih ugovorov ne prizna, potem odloči predsednik. Opomniti je, da se mora stranka, ako hoče kakega prisednika odklo-

nit, s svojimi ugovori proti njegovi osebi oglašiti, še predno je obrtno sodišče začelo razpravljati o prepirni stvari. Ako je na pr. kak delavec imel pred leti s prisednikom konflikt in je bil vsled tega od sedanjega prisednika opuščen iz službe, potem nima pravice, da tudi pri popolnoma novem sporu odkloni tega prisednika, storiti pa mora to pred začetkom obravnave in ne šele potem, kadar ga prisednikova vprašanja spravijo v zadrego.

Služba prisednika obrtnega sodišča je častna služba, samo delavci imajo pravico do odškodnine, a tudi le do odškodnine za gotove izdatke, kateri so jim nastali, za zamudo časa itd. pa ne.

Mej najvažnejše pravice prisednikov obrtnega sodišča spada pravica, stavljati pri obravnava vprašanja. V tem oziru pravi § 29. samo, da ima vsak prisednik pravico stavljati na stranke, na priče in na izvedence vprašanja. Predsednik obrtnemu sodišču ima pravico, da zavrača vprašanja strank, katera se mu zde neumestna. Ni pa rečeno, če ima to pravico tudi glede vprašanj, katera stavijo prisedniki. Do konflikta radi tega v praksi bržčas ne pride, ker bodo prisedniki pač samo taka vprašanja stavljali, ki se nanašajo na prepirno zadevo in so ž njo v tesni zvezi. Lahko si pa mislimo slučaj, da je prisednik stavil vprašanje, glede katerega je predsednik obrtnega sodišča mnenja, da je neumestno. Po naši sodbi, ki se naslanja na določbe civilnopravnega reda, bi predsednik obrtnega sodišča tudi taci neumestnih vprašanj od strani prisednika ne mogel zavriniti, ker — kakor smo že rekli — mu daje zakon pač pravico, zavračati neumestna vprašanja strank, nikakor pa mu ne daje pravice, zavračati kakršna si bodi vprašanja prisednikov. Na vsak način pa ima prisednik pravico, da v takem slučaju zahteva sklepa sodišča, kajti tudi stranka ima pravico, zahtevati takega sklepa, ako predsednik njeno vprašanje zavrne.

Prisednikova glavna naloga bo glasovanje. V posvetovalni sobi imel bode priliko, svoje mnenje temeljito in vsestransko pojasniti in prisednikova beseda bo toliko več zalegla, ako bo svoje mnenje mirno in stvarno razložil.

Opomniti je, da v slučaju, ako gre za določitev denarne svote (na pr. odškodnine itd.) in imajo vsi trije sodniki vsak svoje posebno mnenje glede visokosti dotične svote ter se ne morejo zjediniti, potem mora sodišče spoznati ne na najvišjo, ne na najnižjo, ampak na srednjo svoto, na tisti, za katero se je zavzemal tretji sodnik. V vrsti glasovanja ne govori zakon in starost v službi pri obrtnem sodišču ne more priti v poštev, ker so vsi prisedniki bili izvoljeni isti dan. Ne preostaje torej drugo, kakor da glasujejo sodniki naravnost po vrsti, po svoji starosti, namreč najstarejši prvi, a predsednik na vsak način zadnji, ker je njegov glas odločilen le takrat, kadar sta prisednika različnega mnenja.

Proti rasodbam obrtnega sodišča je v pravnih zadevah, pri katerih gre za svoto do 50 gld., dopusten vzlic samo tedaj, če obstoji ničnostni vzrok v smislu § 476. civilnopravnega reda. Pri pravnih zadevah nad

50 gld. je vzlic vedno dopusten. Vzlic je v obeh slučajih podati pri obrtnem sodišču v nepodaljšjivi dobi 14 dnij, računši od dneva, ko je bila sodba strankam dostavljena, a če sta bili stranki pri obravnavi navzočni, tekom 14 dnij po razglasitvi sodbe. Vzlic je dati ali na zapisnik ali pa ga je pismeno predložiti. V slučaju vzklica iz ničnostnih razlogov je prizivno sodišče sestaviti izključno iz učenih sodnikov, pri vzklicih iz drugih razlogov pa razsoja deželno ali okrožno sodišče, katero privzame dva obrtnika-prisednika in se vrši v okviru prizivnih nasvetov popolnoma nova obravnava.

To je važen razloček pri vzklicih proti sodbam obrtnega sodišča in pri vzklicih proti sodbam navadnih sodišč. Pri prizivih proti sodbam navadnih sodišč se samo sodba prvega sodnika pregleda, pri prizivih proti sodbam obrtnega sodišča pa se vrši popolnoma nova obravnava.

Glede postopanja pri obrtnih sodiščih je še omeniti, da je prvo obravnavo navadno določiti na jeden izročitvi tožbe sledečih dneh in da se je v obče pri postopanju držati določb, katere veljajo za postopanje v bagatelnih zadevah pri okrajnih sodiščih.

Končno naj omenimo še vprašanje o pristojbinah katero utegne priti v praksi večkrat na dnevni red. Zakon določa, da so vloge na obrtna sodišča rešitve teh vlog, zapisniki in poravnave oproščene vseh kolkov in pristojbin, za sodbe pa so določene tiste pristojbine, kakor za razsodišča in sicer v prepirnih zadevah 50 gld. — pristojbina 50 kr., v prepirnih zadevah od 50 do 200 gld. pristojbina 1 gld. 25 kr. in v prepirnih zadevah nad 200 gld., pristojbina 2 gld. 50 kr. Ta slednja pristojbina velja tudi v vseh tistih slučajih, o katerih ni mogoče določiti vrednosti prepirne stvari, na pr. kadar gre za izpolnitev kake pogodbe, katere vsebina ne obsega kake denarne vrednosti. V takih slučajih bo sploh dobro, da se radi prihranitve pristojbine, stavi alternativna zahteva, da se namreč zahteva ali izpolnitev pogodbe itd. ali pa odškodnina v znesku 50 gld. V tem slučaju bi potem pristojbina znašala samo 50 kr., sicer pa 2 gld. 50 kr.

Sedaj naj izpregovorimo še o socialnopolitični strani te institucije. Že v tem, kako je sestavljeno obrtno sodišče in kako razsoja, je izražen njega socialnopolitični namen. Menda za danes ni več razsodnega industrialca ali obrtnika, kateri ne uvideva, da je institucija obrtnih sodišč važna in potrebna popolnitev obstoječe pravosodne organizacije. In kako je to prišlo? To je provzročil razvoj novodobne obrtnosti in novodobno pravo o delavskih mezdah. Dandanašnja industrija nikakor ne more izhajati z revnimi določbami o delavskih pogodbah, katere obsega veljavni občni državljanski zakon. V 13 paragrafih je rešena vsa zadeva, a kako pomankljivo, da ne zado- stuje niti delodajalcu niti delojemalcu. Kdaj se te določbe razvoju in razmeram industrije in obrtnosti primerno preuredi, to je samo vprašanje časa. Z obrtnim redom ki je bil izdan l. 1859., je bil v tem oziru storjen prvi korak. Vse šesto poglavje tega zakona se nanaša na raz- merje, mej delodajalci in mej delojemalci. V tem zakonu

je prvič državna oblast posegla v to pravno razmerje, dočim se poprej zanje ni brigala. Še globlje in odločneje je v to zadevo posegla država z obrtno novelo z dne 8. marca 1885., s katero je korenito predrugačila in preuredila prej imenovanega zakona šesto poglavje. Kdor prestudira te določbe, zapazi hitro, da ima vsaka izmed njih dvojen značaj, na jedni strani ima privatnopravni značaj, na drugi strani pa jednopravni. Pogodbena svoboda kontraljentov je v mnogih ozirih omejena, in sicer izvirajo vse te omejitve iz socialno-političnih nagibov. Naj pregledamo katerokoli določbo šestega poglavja, vsaka priča, da se je vprašanje o mezdah itd. presojalo z javnopravnega stališča, tako določa o delavskem času, o odpovedi, o mezdah, o vajencih, o delavskih knjižicah, o delavski pogodbi itd.

Dejstvo je, da se je razvilo glede razmerja mej delodajalci in delojemalci neko specialno pravo in naravno je, da se za prepire, izvirajoče iz tega specialnega prava, ustanovi tudi specialno sodišče. Novo materialno pravo mora pač šele tedaj priti do veljave, če se omogoči njega izvojevanje. (Konec sledi.)

Kmetijstvo.

Križi in težave soseda Antona z živinskimi boleznimi.

Napihnjene krave.

Krma je spomladi skoraj vsa pošla. Krave niso toliko dobivale hrane, kakor v jeseni ali po zimi. Mrzline v aprilu in maju so ovirale rastilo trave jako nevarno.

Sedaj pa je bilo ven s postom, kajti ravnokar peljejo prvi voz detelje v dvorišče.

S slastjo so snedle Antonove krave jim dano hrano.

Kmalu je bilo manj detelje. Poznalo se je, da so bile krave prav lačne. Cel kup slastne detelje je pošel.

Neka rdečkasta krava se prav odlikuje s svojo požrešnostjo; zgrabi deteljo in jo požre čim najhitreje, tako da bi dobila še malce detelje tudi od bližnje krave. Končno so krave snedle dano jim hrano do zadnje mrve. Niti peresca ni ostalo več v drogu. Kakor se zdi, niso še krave popolnoma zadovoljne. Na hodniku v hlevu bilo je še en kup detelje; krave so se na vso moč prizadevale, da bi še kaj detelje dobile. Krava, ki se je prej odlikovala s svojo požrešnostjo, stopi celo v drog in poskuša deteljo izmakniti.

V tem pride dekla v hlev in zapazi prizadevanja živalij in misli si, naj se krave sedaj najedo, ker imajo in naj se odškodujejo za pičlo hrano zadnjih mesecev. Hitro prime nekaj detelje in napolni počasi že drugikrat drog z deteljo.

Kmalu so pojedle kravo tudi to omelce detelje, a sedaj so bile popolno nasičene.

Z veseljem je opazovala dekla zadovoljne krave. Tako obokane lakotnice ni še vidla nikdar pri kravah.

Potem je odšla po svojih opravkih po hlevu Naenkrat se začuje tiho ječanje. Gleda, katera krava ječi, ter najde, da ječanje prihaja od rdečkaste krave, katera je držala glavo nekaj najprej. Na obeh straneh lakotnic je trebuh sila obokan.

Krava je napihnjena tako, da se je bati razpočenja. Dekla ogledava nekaj časa rdečkasto kravo. Ječanje postaja hujše, istotako je krava nemirna. Strahopetno stopica sem ter tje, tudi se končno vleže na tla, a ravno v ležanju ne najde uboga para miru. Hitro skoči po konci, omahuje ter preti z padcem.

Sedaj poprime deklo strah in groza. „Kravi nekaj manjka“, zakriči ter steče iz hleva na dvorišče, kjer govori Anton s sosedom. V kratkih besedah je naznanila prigodljaj, ki je razburil Antona tako, da bi skoraj padel v omedlico, ko je namreč zagledal zdaj bolno, pred pol ure pa še popolno zdravo kravo. Ta leži na desni strani, njene štiri noge štrle od nje, ter skuša dihati.

Še nekaj brezpomočnih minut, potem je zgubljena krava, ki bi vsled napihnenja razpočila. Le momentno ravnanje jo reši nagle smrti.

Sosed je hipno pregledal stan reči.

Kratko malo požene sosed kravo, da vstane, vzame svoj nož iz toka in sune z močnim in hitrim sunkom v trebuh živali, na mestu, kjer je lakotnica največ obokana. Luknjo poveča sosed še malo navzdol.

Žvižgajoč izide velika množina zraka iz rane. Skoraj istočasno je začela krava lažje dihati. Z čistim prstom je odstranil sosed hrano, ki bi žugala z zadelanjem odprtja. Še nekaj plina je izšlo in pol bednja kašnato-penaste želodčeve vsebine iz rane, ki je 7 cm dolga.

S strahom gleda Anton svojega soseda. Meni, da tak bodec mora biti brez ugovora smrtonosen. Z velikim veseljem gleda tudi, kako krava vsako sekundo lažje diha.

Strahopetnost in nemirnost sta Antona sčasoma popustila. Kakih 5 minut je prešlo, in krava je začela dihati kot prej. Tudi ne ječi več ničemna žival. Za ta čas ni nobene smrtne nevarnosti več“ reče sosed. „Med tem, ko lahko pride še vnetje trebušnice, ako pade v životno duplino preveč penaste hrane.“

S prva se ni opazilo na kravi ničesar bolnega. Zdaj pa zdaj je izšla množica smrdečih plinov iz rane.

V istem času, ko so imeli opraviti še z rdečkasto kravo, prišla je zopet dekla in naznanila, da je še druga krava napihnjena. Hitro popustita sosed in Anton rdečkasto kravo ter ideta k isti. Tudi ta žival je bila močno napihnjena, le toliko ne, kot prejšnja.

Sosed meni, da za nekaj minut ni take nevarnosti, ter zategadelj gre domu po trokar. Ker krava še lahko stoji po konci, zaukaže jo sosed držati za glavo, potem sune s trokarjem v levo lakotnico, tam, kjer je trebuh največ obokan.

Ako bi sunil sosed s trokarjem v desno lakotnico, potem ne bi zadel v vamp, marveč v drob. V tem slučaju ne bi izšli plini, marveč žival bi crknila na poškodbi droba.

Obrtnija.

Zakon o obrtnih sodiščih.

(Konec.)

Predno je bil izdan zakon obrtnih sodiščih, za čigar izvedenje se zdaj zavzemajo vsi resnični prijatelji obrtnosti, je vladala popolna nejasnost glede izvojevanja onih pravic, ki izvirajo iz specialnega prava, rojenega iz novodobne industrije primerne razmerja mej delojemalci in mej delodajalci. Instanc seveda ni manjkalo. Za razsojevanje v prepirih mej delodajalci in mej delojemalci so poklicana razsodniška kolegija, seveda le mej tistimi podjetniki in delavci, kateri niso pripadali nobeni zadrugi; nadalje delajo v tem oziru zadružna razsodišča; v času, ko traja delavsko razmerje in 30 dni po prenehanju tega razmerja odločujejo politična oblastva v vseh taci prepirih, a pozneje, to je po preteku 30 dni, odkar je prenehalo delavsko razmerje, imajo odločilno besedo redna sodišča. Že vsled okolnosti, da je kompetenca zdaj fakultativna, zdaj izključna, je bilo delodajalcu še bolj pa delojemalcu težko, v konkretnem slučaju doseči svojo pravico. Pokazalo se je, da je treba vstvariti za take prepire instanco, katera bi ne imela samo jamstev za neodvisnost razsojevanja, ampak bi imela tudi vsa svojstva resničnega sodišča, iz kratka, pokazalo se je, da je potrebna redna sodna instanca, kar je samo po sebi zahtevalo, da se mora odstraniti pravica politične oblasti razsojevati kot poklicana instanca o obrtnopravnih prepirih.

Nadalje se je spoznalo, da je pri taki novi instanci zagotoviti odločilni vpliv lajikom, ker pri pravnih prepirih, ki izhajajo iz pravnega razmerja mej delodajalci in mej delojemalci, ne gre toliko za juridično, kakor za socialno stran dotičnega spora.

Prisedniku obrtnega sodišča nikakor ni treba strokovne juristične omike, pač pa mora poznati življenske in druge razmere in navade tistega kroga, v katerih je iz teh razmer nastal prepir. Pri razsojevanju obrtnih sodišč ne bo veljalo toliko temeljito juridično znanje, kakor poznavanje tehničnih in kupčijskih razmer dotične stroke in poznavanje navad.

Ob sebi je umevno, da morajo biti lajiški elementi pri obrtnih sodiščih enakomerno zastopani, sicer bi se v naprej podkopal zaupanje prizadetih interesnih skupin v obrtna sodišča. V Nemčiji so pri ustanovitvi prvega obrtnega sodišča menili, da ta nova institucija ne bo mogla doseči svojega smotra, češ, da bodo delodajalci vedno glasovali proti delojemalcem in nasprotno, toda dejstva so pokazala, da je bil ta strah popolnoma neutemeljen. Tako na. pr. kaže poročilo o delovanju obrtnega sodišča v Magdeburgu za l. 1898., da, izvzemši malo slučajev, v katerih je sploh prišlo do glasovanja, ker sodniki niso bili jednih mislij, so bile vse sodbe soglasno sklenjena.

Ni dvoma, da bo ravno skupno delovanje delodajalcev in delojemalcev pri obrtnih sodiščih izgojevalno vplivalo tako na ene kakor na druge, in da se bodo podjetniki in delavci naučili, respektirati drug na drugega in spoštovati njegove pravice, kar pri nas sedaj pač še ni.

Po novem zakonu so obrtnim sodiščem odkazane tudi naloge direktno socialnopolitične nature, četudi ne v tistem obsegu, kakor je to v dotičnem zakonu za Nemčijo. Te naloge so določene v § 36. novega zakona, kjer je rečeno, da imajo obrtna sodišča dolžnost, izrekati svoje mnenje o obrtnih vprašanjih, kadar to zahteva dotična deželna oblast, na drugi strani pa pravico, o vprašanjih, katera se nanašajo na podjetja v njegovem okolišju, podajati deželnemu oblastvu samostojne predloge. Predno bodo mogla obrtna sodišča tudi pri nas v tem oziru ugodno uplivati, se bodo seveda morala do dobra vkoreniniti in oživeti, ali da slej ali prej tudi do tega pride, zato nam jamčijo ugodni uspehi obrtnih sodišč na Nemškem. Tam na Nemškem se obrtna sodišča prav pogostoma poslužujejo tudi te svoje pravice, stavlja predloge.

Naposled nam je na kratko še izpregovoriti o takoiimenovanih posredovalnih uradih. Ti imajo, kakor kaže že njihovo ime, posredovati pri prepirih, kateri zamorejo nastati, ako je gotovo službeno ali delavsko razmerje glede plače na novo fiksirati. Dočim spada v judikaturu obrtnih sodišč vse to, kar se nanaša na tolmačenje, izpolnjevanje ali razveljavljenje obstoječe pogodbe mej delodajalci in delojemalci, spadajo prepiri glede plače in delavskih pogojev, ki naj se določijo za prihodnost, v delokrog posredovalnih uradov. V prvem slučaju gre za že pridobljene pravice in dolžnosti, v drugem za pravice in dolžnosti, ki naj se šele določijo.

Posredovalni uradi stopali bodo v funkcijo v prvi vrsti pri štrajkih in odpustitvah in v Nemčiji so, kakor kaže izkušnja, v tem oziru s prav lepim uspehom nastopala že prav velikokrat. Ker se pri nas niso mogli odločiti, da poverijo tudi te funkcije obrtnim sodiščem, je vsaj želeli, da se vlada čim prej loti ustanovitve posredovalnih uradov.

Iz predstoječih izvajenj je razvidno, da pomeni ustanovitev obrtnih sodišč, ki je omogočena z novim zakonom, prav znaten napredek v socialnopolitičnem oziru, in da smemo od te nove uredbe pričakovati lepega sadu.

Shod slovenskih lesotržcev.

Trgovina z lesom je za slovenske kraje največjega pomena. V tej trgovini, ki je nekaj jako lepo cvetela ter je še danes najvažnejši vir naših dohodkov, so v zadnjih letih zavladale deloma prav klaverne razmere, katere zlasti občutijo manjši lesotržci, ki so tržaškimi in reškimi prekupcem izročeni na milost in nemilost ter se vsled pomanjkanja kapitala ne morejo teh pijavk otresti in se postaviti na svoje noge.